

מודל כיתת יער

החל מיום בשבוע ועד למידה מלאה בטבע
מודל ללמידת מקצועות הליבה של בית הספר בטבע

שימי רף - שורשים של צמיחה
טלפון / וואטסאפ 052-4497226

מודל כיתת יער - למידה חלקית או מלאה בטבע

מודל חינוכי ללמידה בטבע במסגרת בית ספר יסודי.
יום לימודים מלא מתקיים ביער, בדומה ליום לימודים רגיל בבית הספר, תוך התאמה לגיל הילדים.

המודל מתאים לכיתה הלומדת בטבע החל מיום אחד בשבוע ועד חמישה ימים בשבוע.
הטבע משמש כמרחב הלמידה המרכזי, שבו נלמדים מקצועות בית הספר לצד מיומנויות טבע, עבודת צוות וחקירה.

הלמידה משלבת:

- שפה
- חשבון
- אנגלית
- מדעים
- אומנות ומלאכה
- מיומנויות טבע וחיים

כך נשמרת תוכנית הלימודים של בית הספר, אך דרך למידה חווייתית בטבע.

עקרונות חינוך יער לפי הגישה של שימי רף

1. הטבע מחליף את ארבע קירות הכיתה, ומהווה גם את הרקע וגם את התוכן ללמידה
2. הלמידה עם המוטיבציה של הילד ורלוונטיות לילד ברגע זה
3. הלמידה תמיד עם כל החושים ורב תחומית

במודל כיתת היער, מקצועות הליבה של בית הספר, שפה, חשבון ואנגלית, נלמדים מתוך מצבים אמיתיים המתפתחים במהלך היום ביער. לעתים קרובות המורה יוצר את ההזדמנויות באופן שמתחבר למוטיבציה של הילד ורלוונטי לחיים של הילד ברגע זה. הלימוד נעשה מתוך יצירה, משחקים ושירים, תהליך הלמידה שומר על איכות מהנה ומספקת.

למה ביער?

יוצאים מהכיתה - יוצאים מההרגל

כשהילד נכנס למבנה הגן או הכיתה, הוא רואה את אותם קירות, אותם קישוטים ואותם משחקים ויחד איתם עולים הזכרונות הטובעים בהם, אותן מחשבות אוטומטיות ואותם הרגלים. ילדים שצברו חוויות של כישלון או דחייה חברתית, יפגשו את הזכרונות העולים ממבנה הכיתה. היציאה מארבעת הקירות מאפשרת התנתקות מתבניות קבועות ומחשבות אוטומטיות הקשורות בהן.

סרוטונין מאפשר גמישות רגשית

מחקרים מראים שהיציאה ליער מעלה את רמת הסרוטונין. סרוטונין תורם תחושת רווחה, מגדיל את הגמישות הרגשית, מפחית דיכאון וחרדה ומאפשר יצירת יחסים חברתיים טובים יותר. בהשראת הסרוטונין הילד פנוי יותר ליצור חברויות חדשות ולפרש סיטואציות חברתיות באור חיובי, במקום הפירוש האוטומטי השלילי הנובע ממתח וחרדה. הגמישות הרגשית מאפשרת למידה של הרגלים חדשים ופיתוח סבלנות וקשב. היחסים החברתיים והפחתת החרדה מספקים סביבה תומכת למידה.

יוסות עצמי של הצורך בתנועה מפחית בעיות התנהגות

ביער כל ילד יכול לווסת את רמת האינטנסיביות של הפעילות הדרושה לו. היער מאפשר לילדים תנועת גוף חופשית נמרצת או רגועה לפי הדרוש לילד ברגע זה. מי שצריך סביבה רגועה ושקטה ימצא אותה, ומי שצריך פעילות בעצימות גבוהה ימצא אותה. ויותר מכך, ילד רגוע יוכל להשתלב למספר דקות בפעילות סוערת ולחזור לשקט הדרוש לו, וילד היפראקטיבי יכול למצוא מדי פעם את דקות השקט הדרושות לו בתוך הסערה. הסביבה תומכת במחקר האישי של כל ילד ולמידה מתוך הניסיון שלו מה עושה לו טוב. כאשר כל ילד יכול להתאים לעצמו את מידת האינטנסיביות של הפעילות, המתחים זוכים למענה מידי ויהיו פחות בעיות משמעת.

להפיק אושר מהדברים הפשוטים

כשאינן משחקים מוכנים, הילד לומד ליצור משחקים חברתיים, ולהפיק הנאה ממשחק במקלות ואבנים. הילד לומד להפוך את הזמן החופשי לזמן משחק עצמאי, ללא תלות במבוגר שיעסיק אותו או במסכים.

ניסיון תחושת עשיר משפר את הדמיון והחשיבה

היציאה לטבע חושפת את הילד למגוון של מזג אוויר, תחושות גוף ומרקמים של מגע: אדמה, בוץ, אבנים, עצים. מחשיפה זו הילד מכיר את העולם הפיזי. ככל שהילד צובר ניסיון תחושתית ותנועתית, הדמיון שלו עשיר יותר והוא מסוגל לדמיין תוצאות של פעולות שונות, ובכך היכולות שלו והביטחון שלו בעולם גדלים.

למידה על הטבע באופן מוחשי, מתוך המפגש עם הטבע

היער מספק מגע ישיר עם מארג החיים של כדור הארץ. קרקע ללמידה והכרות של יחסים מורכבים בין בעלי החיים, הצמחים, האדמה והאקלים. שפע של שאלות ללא תשובה שאפשר לחשוב, לשער ולדמיין. הטבע מספק כר נרחב לנושאי שיחה על החיים: מי טורף את מי, מוות, הזדווגות ורבייה, אבולוציה, תהליכים פיזיקליים, כלכלה, הכנת אוכל וכהנה וכהנה נושאים אחרים.

מטרות התוכנית:

- **לטפח חדוות למידה:** המטרה הראשונה של חינוך יער היא טיפוח אהבת הלמידה. "למידה זה תהליך פנימי שגורם הנאה ולא משהו שמבוגרים עושים לך"
- **עצמאות, מסוגלות וחוסן:** אנו רוצים לטפח ילדים בעלי יכולות, שמאמינים ביכולת שלהם. שמעיזים לנסות ומקבלים את הכישלון כחלק מהדרך "הנפילות הקטנות זה החיסון מהנפילות הגדולות"
- **חשיפה לעולם:** להכיר את הטבע הקרוב, לחוש את הטבע באופן פיזי. את מזג האוויר והאדמה. מתוך היכרות הטבע הקרוב, יגיע גם הרצון לשמור על הסביבה
- **ביטחון ובטיחות:** חלק משמעותי מהלימוד עוסק בהכרת הסכנות, הערכות אליהן ומניעתן

איך פועלת כיתת יער:

צוות:

בדרך כלל צוות של כיתת יער יהיה מורכב משני מבוגרים לפחות. מורה מוסמך/ת וסייע/ת. אם למורה או לסייעת יש את הידע הרלוונטי לקיום כיתת או ליווי מספק, הן יכולות לעשות את זה בעצמן. אפשרות נוספת היא לצרף מלווה נוסף/ת בעל/ת ידע בחינוך יער. נוכחות של שני אנשי צוות הוא גם בטיחותי, וגם דרך לחלוקת עבודה, כאשר לסייע/ת יש תפקיד פעיל בכל שלבי הלמידה.

סדר יום:

מעגל פתיחת וסיום יום:
כל יום מתחיל במעגל פתיחה.
היום מסתיים במעגל סיום, שבו יש מבט לאחור על היום שהיה, שיקוף ללמידה שנעשתה, אישור והעצמה לחוויות וללמידה.
מעגל הפתיחה ומעגל הסיום יתחילו בשיר או בסיפור ורגע של הקשבה לטבע.
מפגש אוכל: במהלך היום יתקיים מפגש ארוחת בוקר. כל הילדים יושבים במעגל ואוכלים.
בכל יום יהיו חלקים של הקניית ידע או מיומנות, עבודה בהשראת ההקנייה וחלקים של משחק חופשי.
יחידות הלמידה בדרך כלל גמישות לפי הצורך, עם תכנון מראש. לפעמים פעילות יכולה להיות חצי שעה ולפעמים יהיו פרויקטים שנמשכים לאורך כל היום.

הכנה ללמידה:

לא כל הילדים מוכנים ללמידת יער. לפני שמגיעים ללמידה עצמה, צריך לעבור שלב של "הכנה ללמידה" ההכנה ללמידה מורכבת מ 4 חלקים:

- **חוקי היער:** הילדים והצוות צריכים להתרגל לגבולות ולחוקי היער. ביער, מסיבות בטיחותיות וגם כגישה חינוכית, אנחנו מקפידים על גבולות וחוקים.
חוקי היער הם:
 1. כבוד
 2. הקשבה לחוקי היער (כולל גבולות וכללי התנהגות)
 3. הקשבה לצוות (כי לא לכל דבר יש חוקים).בנוסף, יהיו חוקים נוספים כמו שימוש בכלי עבודה, או לזמנים שונים ביום, כמו ארוחת בוקר וכו'.
- **משחק חופשי:** משחק חופשי זו מיומנות נרכשת. היכולת של הילד להעסיק את עצמו בטבע, ללא שיעמום. משחק חופשי זו מיומנות ליבה חשובה ביכולת של הילד למצוא את מקומו ולמצוא עניין בדברים ללא שמישהו מעסיק אותו.
- **משחק עם חוקים:** חלק ניכר מהלמידה שלנו נעשה בעזרת משחקים. הילד צריך להתרגל לשתף פעולה במשחקים המגוונים ולרוח משחקית.
- **הקשבה לסיפור:** לפתח יכולת של הקשבה לסיפור במשך כ 10 עד 15 דקות. (והמורה צריך/ה לפתח את היכולת לספר סיפור).

ארבעת החלקים שזורים זה בזה, אם כי בהתחלה יהיה יותר דגש על הפנמת חוקי היער, אחר כך משחק חופשי ואחר כך משחק עם חוקים. ההרגל להקשיב לסיפור ילך ויתפתח עם התקדמות הלמידה. גם למידה של תוכן ישתלב בהדרגה עם המשחקים והסיפורים.

לאחר שהילדים הסתגלו לכל השלבים בהכנה ללמידה, אפשר להתחיל ללמד באופן מלא באסטרטגיות של למידת יער.

את הלמידה עצמה אפשר לחלק לשלושה תחומים עיקריים:

תוכן אורייני: הידע העיוני שאנחנו רוצים שהילדים ירכשו בחשבון, אנגלית, שפה וכו'
מיומנויות יער: מלאכות ומיומנויות כגון גילוף, הדלקת אש, ליקוט ובישול, גששות, קריאת מפה, יכולות של הקשבה והתבוננות ועוד.
משחק חופשי: היכולת של הילד להיות בטבע ולהפיק למידה והנאה בעצמו. עם חברים או לבד.

תוכנית שנתית:

את התוכנית השנתית נקבע לפי המטרות שאנו רוצים להשיג בסוף השנה, ומהם נגזור לאחור את תוכנית הלמידה.
מאוד נוח לקשור את התכנים לחגי ישראל ועונות השנה. עונות השנה באות לידי ביטוי באופן בלתי אמצעי דרך מזג האוויר, הצמחייה ובעלי החיים שסביבנו. הם ישמשו אותנו ליצירה ומלאכות, לסיפורים והתבוננות.

דרכי הוראה:

- משחקים
- שירים וסיפורים
- יצירה ומלאכות יער
- חקירה ומשחק חופשי
- לימוד דיאלוגי: לימוד משותף, הנחייה, ילד מלמד ילד

בטיחות:

פעילות כיתת היער מתקיימת תוך הקפדה על:

- גבולות ברורים, פיזיים והתנהגותיים
- הדרכה לשימוש בכלי עבודה
- נוכחות שני אנשי צוות
- ציוד עזרה ראשונה והכשרת הצוות בעזרה ראשונה
- התאמה לתנאי מזג האוויר
- בטיחות היא חלק משמעותי בלמידה. הילדים לומדים להכיר את הסיכונים ואיך למנוע אותם

כיתת יער מאפשרת לשמור על תוכנית הלימודים של בית הספר, אך ללמוד אותה בדרך אחרת: דרך משחק, יצירה, חקירה ומפגש ישיר עם העולם. כאשר הלמידה מתרחשת בטבע ומתוך המוטיבציה של הילדים, הידע איננו רק חומר לימוד לבית הספר, אלא הופך לחלק מהדרך שבה הילדים מבינים את העולם ופועלים בו.

כך הילדים מפתחים ידע במקצועות הליבה, לצד עצמאות, מסוגלות, סקרנות וחיבור עמוק לסביבה שבה הם חיים.

מי שמעוניין ללמוד כיצד להקים ולהוביל כיתת יער במסגרת בית ספר, יכול להעמיק בכך במסגרת [קורס מחנכי יער](#).

בקורס אנחנו לומדים כיצד ליצור סביבת למידה בטבע, לבנות סדר יום ותוכנית שנתית, ולהפוך את היער למרחב שבו נלמדים גם מקצועות הליבה של בית הספר.

לפרטים על הקורס או לשיחה על יישום המודל בבית ספר:

שימי רף
טלפון / וואטסאפ: 052-4497226
ref.shimi@gmail.com

[פרטים על קורס מחנכי יער](#)

נספח: תנאים ואמצעים להפעלת כיתת יער

סביבת הלמידה:

אתר הלמידה כולל מספר אזורים קבועים:

- אזור מעגל מפגש וארוחות, עדיף מוצל.
- אזור משחקים ומשחק חופשי
- אזור מלאכה ועבודה
- שירותים
- גבולות המחנה
- בחורף, אזור מוגן מגשם

ציוד אישי לכל ילד: תיק, בקבוק מים, כוס רב פעמית, כלי אוכל, כובע, ציוד למידה.

ציוד:

תיק עזרה ראשונה
ברז מים או ג'ריקנים עם ברז
ציוד לשטיפת כלים
מגדירים של עולם החי והצומח
ספרי קריאה רלוונטיים
סג'
קומקום

כלי עבודה:

פטישים
מסורים
מעדר
מקוש
דליים
כלי תפירה
שופינים
סכיני גילוף
חבלים
חוטאים
חומרי יצירה מהטבע לפי העונה